

Natur- och ekosystemtjänstinventeringar i Vegby

Ulricehamns kommun, 2023

Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB

www.ornborgkyrkander.se

Rapport: 2023:637

2023-10-31

Framsida: Inventeringsområdet sett från Strandvägen

Projektansvarig: Britta Lidberg

Handläggare: Britta Lidberg, Jonas Örnborg

Foto: Britta Lidberg (upphovsrätt Örnborg Kyrkander)

Internt projektnamn: 637 – Vegby_NVI, artinventeringar, EST_2023_Ulricehamns kommun

Uppdragsgivare: Ulricehamns kommun

Uppdragsgivarens ombud: Alicia Falk

Projektperiod: 2022-10-10- 2023-10-31

Rapporten refereras: Lidberg, B. & Örnborg, J. A. 2023. Natur- och ekosystemtjänstinventeringar i Vegby. (2023:637). Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Sammanfattning

Ulricehamns kommun håller på att upprätta en detaljplan för fastigheterna Vegby 4:74 och 4:126 alldeles norr om Sämsjön i Vegby, ca 1 mil söder om Ulricehamns tätort. Inom fastigheterna planeras villabebyggelse. Örnborg Kyrkander har fått i uppdrag att genomföra olika naturinventeringar inom fastigheterna. De inventeringar som ingår i uppdraget är en naturvärdesinventering med olika tillägg samt inventering av ekosystemtjänster. Utöver detta ingår att analysera inventeringsresultaten ur flera perspektiv. Inventeringsområdet är ca 1,6 ha.

Naturvärdesinventeringen har gjorts enligt SS 199000:2014 och med stöd av SIS-TR 199001:2014 på fältnivå med detaljeringsgrad medel och tilläggen *naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd, värdeelement, detaljerad redovisning av artförekomst* samt *fördjupad artinventering (fågel och hasselmus)*. Dessutom har *invasiva arter* inventerats.

Inventeringsområdet består till allra största del av täta uppslag av mer eller mindre klen löv, i en del med inslag av gamla träd. I området har tidigare stått flera hus, bland annat en lanthandel med bensinstation samt en banvaktarstuga.

Naturvärdesinventeringen resulterade i ett (1) identifierat naturvärdesobjekt med förhöjda naturvärden motsvarande klass 4 (visst naturvärde). Objektets naturvärden utgörs främst av de gamla träden av lönn och björk.

Inga element som omfattas av det generella biotopskyddet påträffades inom inventeringsområdet.

Inom eller precis i kanten av inventeringsområdet identifierades totalt 15 värdeelement. Av dessa är ett (1) ett särskilt skyddsvärt träd i egenskap av grovt hålträd, tolv stycken är skyddsvärda träd, ett är en torraka och ett värdeelement utgörs av en stensatt kant längs en gammal väg.

Inga delar av inventeringsområdet berörs av områdesskydd såsom naturreservat, Natura 2000 eller dylikt. Däremot finns ett särskilt skyddsvärt träd vilket är formellt skyddat.

Naturvårdsarter som påträffades under naturvärdesinventeringen var guldlockmossa och rostfläck.

De invasiva arter som noterades inom inventeringsområdet var blomsterlupin samt kanadensiskt gullris.

Vid fågelinventeringen noterades totalt 24 arter varav sex naturvårdsarter: björktrast, entita, fiskmå, lövsångare, svartvit flugsnappare, tornseglare och trana.

Inga hasselmöss eller hasselmusbon påträffades vid den riktade insats som gjordes för att inventera arten.

I ekosystemtjänstinventeringen konstateras att området bidrar med flera ekosystemtjänster varav de flesta tämligen vanliga generellt sett. Det finns emellertid en som är unik för just detta område och det är de gamla träden och trädgårdsväxternas betydelse för ekosystemtjänsten Kulturarv och identitet. Då träden minner om hur det har sett ut tidigare utgör de en länk till historiken för just denna plats.

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Metod och syfte.....	6
Naturvärdesinventering (NVI).....	6
Fördjupade artinventeringar	9
Fågel.....	9
Hasselmus.....	9
Analys.....	9
Ekosystemtjänster.....	10
Resultat.....	11
Inventeringsområdet.....	11
Skyddade områden och andra utpekade naturvärden	11
Tidigare artobservationer exkl fåglar	12
Naturvärdesinventering	12
Identifierade naturvärdesobjekt (NVO) med naturvärdesklassning	12
Generellt biotopskydd	15
Värdeelement.....	15
Detaljerad redovisning av artförekomst	17
Invasiva arter	18
Analyser.....	19
Fördjupad artinventering	20
Fågel.....	20
Hasselmus.....	24
Ekosystemtjänster.....	25
Fältinventering.....	25
Analyser.....	25
Referenser.....	27

Inledning

Ulricehamns kommun håller på att upprätta en detaljplan för fastigheterna Vegby 4:74 och 4:126 alldeles norr om Sämsjön i Vegby, ca 1 mil söder om Ulricehamns tätort. Inom planområdet planeras villabebyggelse. Örnborg Kyrkander AB har fått i uppdrag att genomföra flera olika naturinventeringar inom planområdet. De inventeringar som ingår i uppdraget är en naturvärdesinventering, en fördjupad fågelinventering, en fördjupad inventering av hasselmus samt inventering av ekosystemtjänster. Inventeringsområdets lokalisering framgår av figur 1. Området är ca 1,6 ha.

Figur 1. Karta över inventeringsområdet.

Metod och syfte

Naturvärdesinventering (NVI)

Naturvärdesinventeringen har gjorts enligt SS 199000:2014 och med stöd av SIS-TR 199001:2014 (Swedish Standards Institute (SIS) 2014). Den använda standardiserade metoden får numera anses gälla som nationell standard för naturvärdesinventering. Metoden är framtagen för att identifiera, avgränsa, dokumentera och naturvärdesbedöma geografiskt avgränsade områden, s.k.

Naturvärdesobjekt (NVO), med förhöjda naturvärden, vilka bedöms vara av betydelse för biologisk mångfald. Naturvärdesinventeringen har gjorts på *fältnivå* vilket inkluderar en förstudie såväl som en fältinventering. Detaljeringsgrad *medel* har använts vilket innebär att naturvärdesobjekt på 1000 m² eller mer samt linjeformade objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer identifieras. NVI:n har gjorts med tilläggen *naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd, värdeelement, detaljerad redovisning av artförekomst* samt *fördjupad artinventering (fågel och hasselmus)*. Dessutom ska *invasiva arter* inventerats.

Utöver det som enligt standarden ingår i en naturvärdesinventering har även följande analyser ingått:

- Värdering av respektive habitat/naturtyp inom området utifrån betydelse för och i förhållande till
 - o områdena som omger uppdraget
 - o ett landskapsperspektiv för Ulricehamns kommun
 - o regionalt
 - o nationellt
- Beskrivning av delområdenas värde för de identifierade gröna kilarna i översiktsplanen.
- Utvärdering och beskrivning av de gröna kilarna som identifierats i översiktsplanen som går genom området.
- Beskrivning av och motivering till förslag på hur området kan exploateras utan att påverkan på naturvärdena blir för stor.
- Identifiering, motivering och rekommendation för, utifrån förekommande habitat och naturtyper, behov av specialinventeringar/riktade inventeringar av organismgrupper som är eller kan vara av betydelse för det fortsatta planarbetet.

Naturvärdesinventeringens förstudie har gjorts utifrån kartor, ortofoton och övriga tillgängliga faktaunderlag från området. Tillgängliga faktaunderlag som använts framgår av tabell 1.

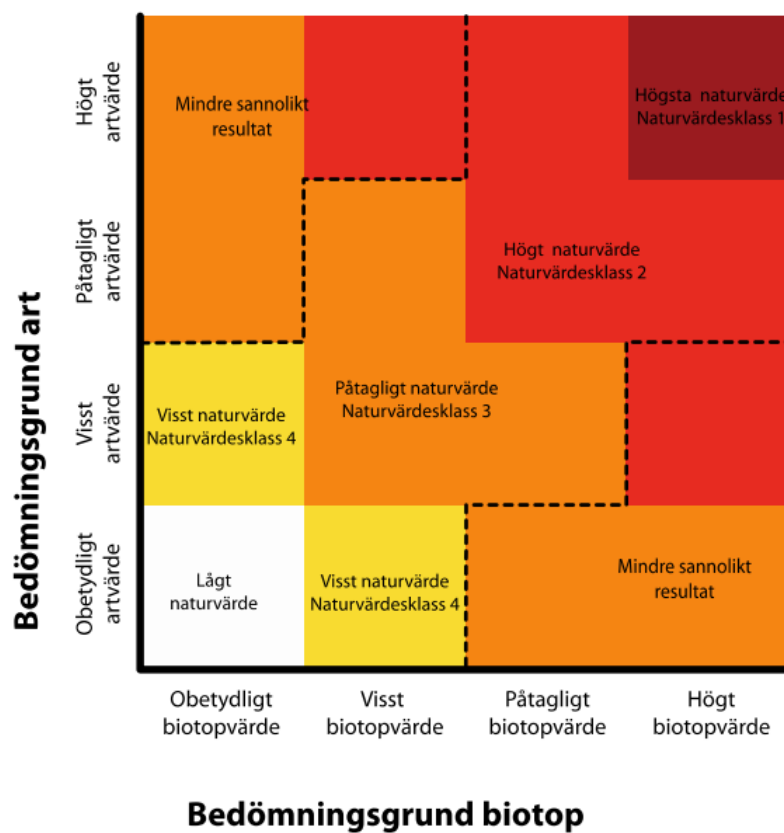
Tabell 1. Faktaunderlag som använts vid förstudien.

Källa	Underlag
SLU Artdatabanken (skyddsklassade observationer)	Artportalen och Observationsdatabasen. Skyddsklassade rapporter, t.o.m. 2023-10-20
SLU Artdatabanken (eget uttag)	Artportalen. Inrapporterade artobservationer, exkl. skyddsklassade rapporter, t.o.m. 2023-10-30
Ulricehamns kommun	Översiktsplan Ulricehamn 2040
Länsstyrelsen Västra Götalands län	Informationskartan Västra Götaland - karttjänst
Skogsstyrelsen	Skogens pärlor och Skogliga grunddata - karttjänster
Naturvårdsverket	Skyddad natur – karttjänst
Sveriges Geologiska Undersökning	Jordarter - kartsikt

I förstudien identifierades och avgränsades preliminära delområden på karta. Dessa fick också en preliminär naturvärdesklass. Därefter inventerades områdena i fält i enlighet med modellen i SIS-standarderna som utgår från bedömningskriterierna:

- **Art** (artrikedom samt förekomst av naturvårdsarter) (Hallingbäck 2013)
- **Biotop** (biotopkvalitet samt sällsynthet och hot)

Vid fältinventeringen verifierades alternativt ändrades de preliminära klassningarna utifrån art- och biotopvärden som vägs samman till naturvärden enligt matrisen i figur 2.

Figur 2. Matris för bedömning av naturvärdesklass utifrån ett områdes art- respektive biotopvärde.

Gjorda bedömningar i samband med NVI ska kunna användas som ett strategiskt verktyg i samband med detaljplanearbete, exploatering i naturmiljöer och vid naturvårdande åtgärder och naturskydd. Naturvärdesinventering är dock ingen exakt vetenskap utan bygger på befintlig samlad kunskap som finns inom naturvård, ekologi och naturgeografi där många aspekter värderas och vägs samman. Den slutliga bedömningen kan sålunda förändras om ny kunskap tillförs för aktuellt område.

Fördjupade artinventeringar

FÅGEL

Som en del av fågelinventeringen har tillgängliga rapporter avseende fåglar i Artportalen inom projektområdet plus 1 kilometer runt om hämtats hem för tidsperioden 1900-01-01 till och med 2023-10-30. En begäran om uttag av skyddsklassade fågelobservationer för motsvarande område som användes för uttaget i Artportalen gjordes till SLU Artdatabanken och erhöles fram till och med 2023-10-20.

Fågelinventeringens fältedel har genomförts som en linjetaxering på liknande sätt som gjorts i andra likartade projekt i Ulricehamns kommun. Tre besök gjordes under säsongen 2023 (april-juni) för att fånga upp samtliga fåglar inklusive tropikflyttare. Transekter lades ut i området och de delades in i delsegment. Transekterna promenerades av inventeraren i långsam takt och artobservationer bokfördes på respektive delsegment. Resultatet har sammanställts i en artlista för området. Metoden med linjetaxering är allmänt vedertagen och används i många olika sammanhang (Blank 2010; Haas, Ottvall & Green 2015).

HASSELMUS

Hasselmusen hör till familjen sovmöss och ligger i dvala från ungefär oktober till april. Inventeringen har därmed inte gjorts genom eftersök av mössen i sig utan genom att leta efter mössens sommarbon i lämpliga miljöer. Lämpliga miljöer är välutvecklade snår- och buskskikt där den kan finna föda utan att behöva gå ner på marken, något den helst undviker. Den vill ha en flerskiktad vegetation med gräs, ris, snår, buskar och träd och miljöerna där den trivs är ofta exponerade för sol, och i synnerhet morgonsol (Danielsson m.fl. 2009).

ANALYS

I uppdraget ingår även följande beträffande fåglar och hasselmöss:

- Identifiering av områden inom uppdraget som är av betydelse för arten, och speciellt områden som är av stor betydelse. Beskrivning om området används för skyddade arters kontinuerliga ekologiska funktion, KEF: fortplantning (t.ex. yngelplatser, häckning inklusive födosöksrevir), vila (t.ex. fiskfria solbelysta småvatten, rastplatser, dagvisten) eller övervintring.
- Redovisning av hur planerad exploatering kommer att påverka arten inom området. Påverkan ska beskrivas väl och motiverat.
- Rekommendation för hur otillåten störning eller skada av artens kontinuerliga ekologiska funktion (fortplantning, vila och eller övervintring) kan undvikas i området. Förslag på skyddsåtgärder kan till exempel vara: markarbeten under en begränsad tid under året, mer död

ved i närområdet, anläggning av groddjursdamm innan befintlig damm läggs igen, anläggning av stenhögar, mörka områden/stråk, styrd belysning, bevarande av hålträäd, ringbarkning av träd.

- Värdering av inventeringsresultaten ur följande perspektiv:
 - o områdena som omger uppdraget
 - o ett landskapsperspektiv för Ulricehamns kommun
 - o regionalt
 - o nationellt

- Redovisning av artens möjlighet att tillgodose sitt behov av fortplantning, vila och eller övervintring i motsvarande miljöer i närområdet. Som underlag till detta kan en kompletterande utredning behöva utföras i närområdet. Om detta blir aktuellt ska ett avstämningsmöte med beställaren hållas.

Ekosystemtjänster

Inventering av ekosystemtjänster har gjorts i fält i samband med naturvärdesinventeringen och därefter enligt önskemål sammanställts i ”ESTER – verktyg för kartläggning av ekosystemtjänster” som Boverket tagit fram. I ESTER redogörs för vilka ekosystemtjänster som finns inom inventeringsområdet samt vilka delområden som har betydelse för respektive ekosystemtjänst.

Dessutom ingår följande punkter i uppdraget:

- Analys om identifierade ekosystemtjänster inom området är ovanliga och eller unika för tätorten.
- Identifiering av ekosystemtjänster som kan vara viktiga att bibehålla vid detaljplanens genomförande och som kommer att vara till nytta för människor som kommer att bo inom området.
- Beskrivning av hur de funna ekosystemtjänsterna inom området påverkas av planens genomförande.
- Rekommendation för hur man vid genomförandet av planen kan minska negativa effekter på ekosystemtjänsterna och stärka olika ekosystemtjänster.
- Rekommendation av mindre modifieringar av genomförandet för att minska negativa effekter på ekosystemtjänsterna och stärka olika ekosystemtjänster.

Resultat

Inventeringsområdet

Inventeringsområdet består till allra största del av täta uppslag av mer eller mindre klena lövträd och sly, i en del med inslag av äldre träd. I området har tidigare stått flera hus, bland annat en lanthandel med bensinstation samt en banvaktarstuga. Även om byggnaderna är borta sedan början av 1990-talet finns det spår i form av en grund, en stensatt väggkant, lite asfalt med mera, och längs områdets västra kant går den gamla banvallen som idag är asfalterad och används som gång- och cykelväg. Dessutom ligger området i olika nivåer där vissa delar tycks ha schaktats ut alternativt om det är de andra delarna som höjts. Området är således sedan tidigare kraftigt påverkat av mänsklig aktivitet.

Den sydvästra delen av området utgör den högsta nivån. Här står flera äldre träd och under dem är tätt med lövsly. Slyet röjs emellanåt och det röjda materialet lämnas kvar. Norr om detta område är marken lägre och i denna del saknas även äldre träd. Här står i stället tätt med lövsly av bland annat hassel och ek samt klena men lite högre björkar. I den nordöstra delen av området står sälgbuketter med inslag av klibbal, björk och asp. Detta område övergår i ett tätt bestånd av klen men hög klibbal och sälg. Längst i norr är en öppen yta med högväxt vegetation av bland annat kanadensiskt gullris och åkertistel.

Jordarten inom hela området utom ett litet hörn i nordost är sandig morän. I hörnet i nordost är det däremot kärrtorv.

Inventeringsområdet avgränsas söderut av Strandvägen och västerut av den gamla banvallen. Österut avgränsas det till stora delar av ett dike.

Skyddade områden och andra utpekade naturvärden

Inga delar av inventeringsområdet omfattas av något formellt områdesskydd såsom naturreservat, Natura 2000 el dyl.

Inventeringsområdet ingår i värdetrakten Göteborg-Sjuhärad för skyddsvärda lövträd (utpekade av Länsstyrelsen) samt den skogliga värdetrakten Åsundens och Kölingareds lövskogar med både ädel- och triviallövskog och med hög prioritet (värdetrakter för skog ingår i den regionala strategin för områdesskydd som tagits fram gemensamt av Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen).

Den norra delen av inventeringsområdet ligger inom ett riksintresse för naturvård. Riksintresset heter Åsunden-Torpasjöområdet. I beskrivningen av riksintressets naturvärden lyfts områdets lövskogar, och framför allt ädellövskogar fram.

Tidigare artobservationer exkl. fåglar

Inom inventeringsområdet finns inga rapporter i Artportalen om tidigare gjorda artobservationer.

Naturvärdesinventering

Fältbesök för naturvärdesinventeringen gjordes den 19 oktober 2023 av Britta Lidberg på Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

IDENTIFIERADE NATURVÄRDESOBJEKT (NVO) MED NATURVÄRDESKLASSNING

Naturvärdesinventeringen resulterade i ett (1) identifierat naturvärdesobjekt med förhöjda naturvärden motsvarande klass 4 (visst naturvärde). Naturvärdesobjektet presenteras i figur 3 samt beskrivs nedan tillsammans med motivering till klassningen.

Figur 3. Identifierat naturvärdesobjekt (NVO).

NVO 1. Tidigare tomter med äldre träd

Naturtyp	Skog och träd	Areal	0,51 ha	Naturvärdesklass	4
-----------------	---------------	--------------	---------	-------------------------	---

Allmän beskrivning

Det avgränsade naturvärdesobjektet omfattar den del av inventeringsområdet med högst marknivå och där det står flera skyddsvärda, äldre träd. Träden utgörs bland annat av lönnar varav flera har beskurets längre tillbaka i tiden och på grund av det utvecklade flerstammiga kronor. En av lönnarna är ett grovt hålträd och därmed ett *särskilt* skyddsvärd träd, se vidare under Värdeelement. Bland de skyddsvärda träden finns även flera vårtbjörkar med grov, uppsprucken och fårig bark. Utöver de träd som markerats som skyddsvärda finns det även något yngre lönn och björk, sälg, samt ek. Ek finns i något olika dimensioner upp till halvgrova träd. Då eken kan bli mycket grov är dessa ekar som betecknas som halvgrova ändå grövre än de skyddsvärda björkarna. Under dessa uppvuxna träd växer tätt med sly av asp, lönn, hassel, sälg, ek, rönn, ask, olvon samt några små granar. I södra kanten finns det även flera buskage av syren. På de äldre lönnarna och ekarna finns en relativt artrik lavflora. I en björk har ett skatpar byggt ett bo.

Lövslyet röjs emellanåt vilket gör att det ligger klen död ved kors och tvärs. Utöver detta är det ont om död ved. Det finns dock en torraka (klassad som värdeelement), troligtvis av ek, samt att det finns döda grenar i ekkronorna. Från en av de äldre lönnarna har en grov stam brutits av och två till är väg ner vilket även det skapar mer död ved på sikt.

På den solbelyst och öppna marken i södra delen av området är fältvegetationen frodig. Här dominerar näringsgynnade arter såsom kirskaål, bredbladiga gräs och renfana men det finns också en hel del av den invasiva arten blomsterlupin. I sydöstra delen av området finns dock ett parti där vegetationen är lägre och örtrik. Här växer till exempel gråfibbla, röllika, teveronika, johannesört och kråkvicker. Inne under träden växer i huvudsak gräs men det förekommer även inslag av örter såsom smultron, vårfryle, blåbär, örnbräken med mera.

Bedömningsgrunder för områdets artvärden

På en av lönnarna noterades guldlockmossa och på en av ekarna växte laven rostfläck. Båda arterna är skogliga signalarter men rostfläck saknar indikatorvärde i denna del av landet. Guldlockmossa är främst en signalart vid rikliga förekomster och här påträffades den endast i begränsad omfattning på ett enda träd. Områdets bedöms utifrån detta ha ett **obetydligt artvärde**.

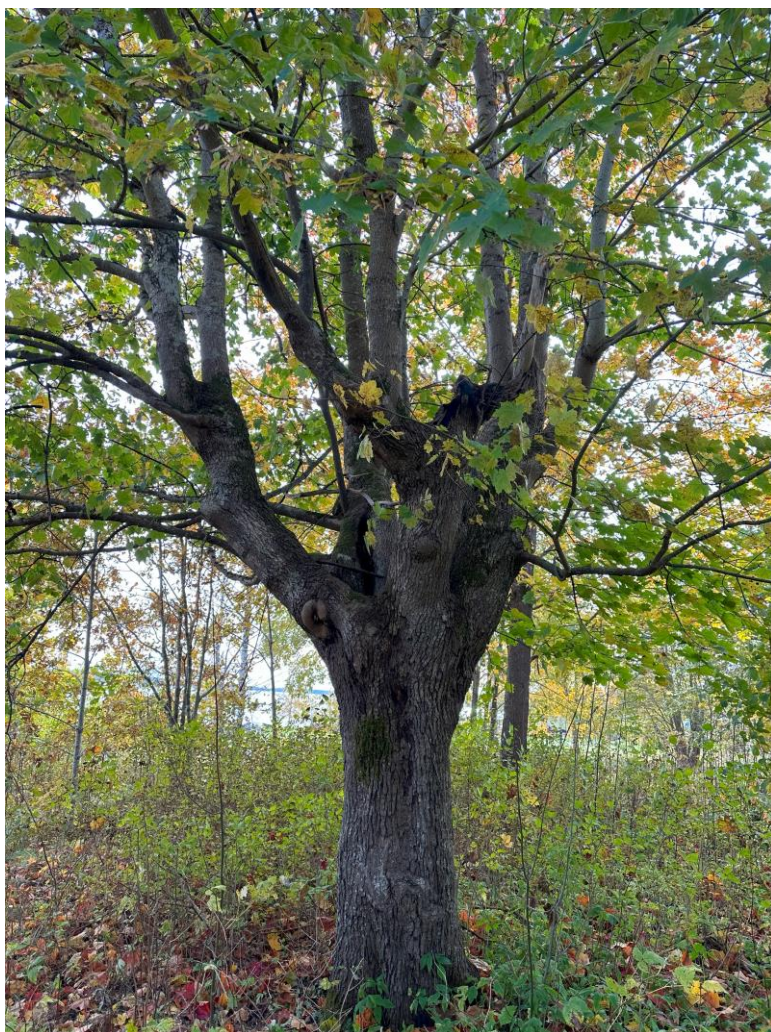
Bedömningsgrunder för områdets biotopvärden

Områdets främsta biotopvärde är de gamla träden som tack vare ålder, fårig bark, död ved i kronorna, mulm med mera utgör livsmiljö för många olika arter från flera artgrupper såsom lavar, mossor,

svampar, fåglar, insekter och mollusker. Att flera av träden är ädellövträd (lönn) bidrar också till biotopvärdet. Det finns även i viss mån ersättningsträd om kan ta vid när de äldre dör. I området finns även flera måttligt stora sälgar som är en viktig födoresurs när de blommar tidigt på våren. Sammantaget bedöms området ha ett **visst biotopvärde**.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

En sammanvägning av art- och biotopvärde ger bedömningen att naturvärdesobjektet hyser ett **Visst naturvärde (klass 4)**.

Figur 4. Tidigare beskuren lönn i NVO 1.

GENERELLT BIOTOPSKYDD

Inga element som omfattas av det generella biotopskyddet påträffades inom inventeringsområdet.

VÄRDEELEMENT

Inom eller precis i kanten av inventeringsområdet identifierades totalt 15 värdeelement, dessa presenteras i tabell 2 och figur 5.

Av värdeelementen är ett (1) ett särskilt skyddsvärt träd i egenskap av grovt hålträd, tolv stycken är skyddsvärda träd, ett är en torraka och ett värdeelement utgörs av en stensatt kant längs en gammal väg. De skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träden utgörs av lönn och vårtbjörk. Skillnaden mellan skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd är att de särskilt skyddsvärda träden uppfyller en eller flera av Naturvårdsverkets definitioner (Naturvårdsverket 2012) för

- jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd,
- mycket gamla träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år eller
- grova hålträd; träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

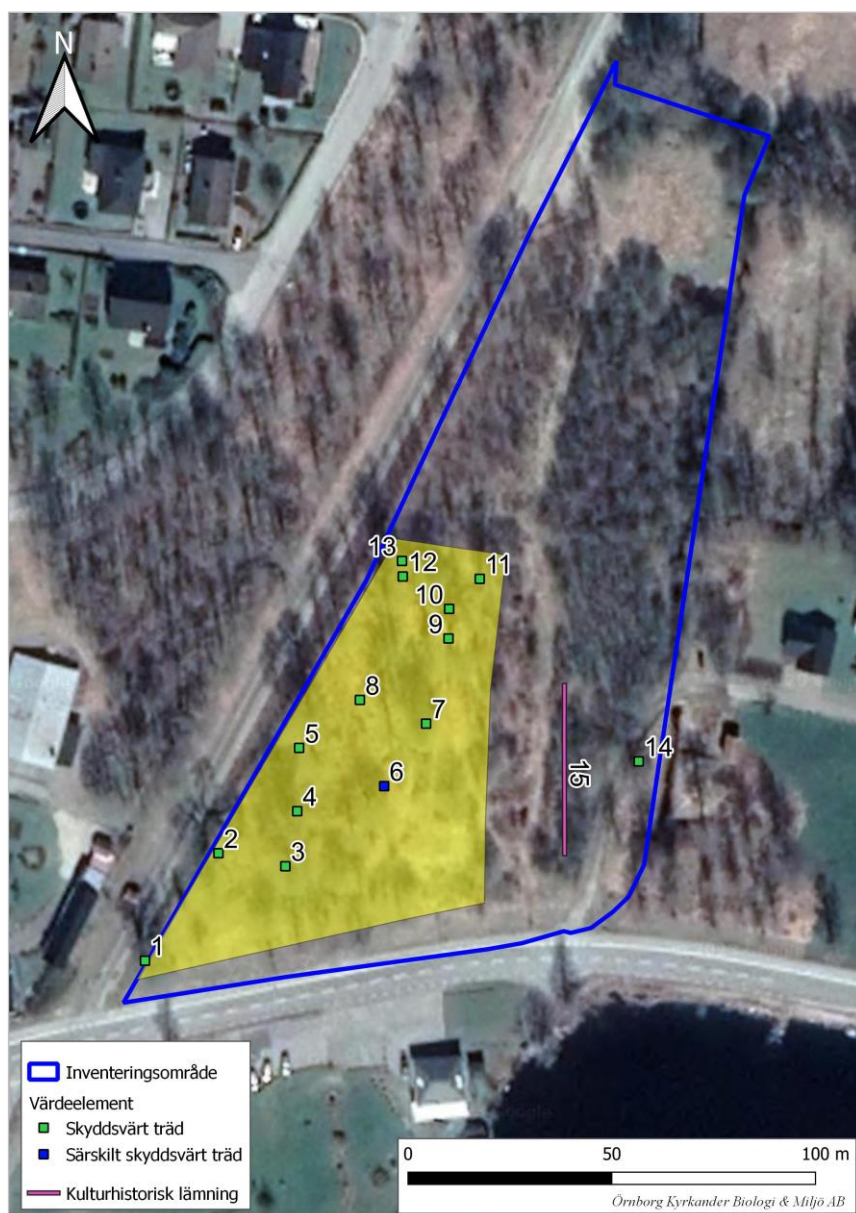
Definitionerna för särskild skyddsvärda träd gäller både levande och döda träd. Viktigt att notera är att åtgärder som kan komma att påverka särskilt skyddsvärda träd innebär en risk för väsentlig påverkan av naturmiljön. Innan sådana åtgärder genomförs ska samråd (enligt 12 kap. 6 § miljöbalken) göras med Länsstyrelsen. Kravet på samråd gäller alla särskilt skyddsvärda träd, d.v.s. oavsett om de är kända sedan tidigare eller inte.

För skyddsvärda träd finns ingen fastslagen definition utan här har noterats träd som bedömts vara av extra intresse p.g.a. relativt hög ålder, men utan att klassas som särskilt skyddsvärda. Urvalet blir på så sätt något subjektivt.

Tabell 2. Identifierade värdeelement. Lokalisering framgår av karta i figur 5 samt av rapportens tillhörande shapefil.

Nr	Typ	Kommentar
1	Skyddsvärt träd	Lönn, 232 cm omkrets
2	Skyddsvärt träd	Lönn, 260 cm omkrets, tidigare beskuren, en av stammarna brutits av och det är mulm i stammen vid brottet
3	Skyddsvärt träd	Lönn, 223 cm omkrets
4	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 193 cm omkrets
5	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 185 cm omkrets
6	Särskilt skyddsvärt träd	Lönn, 193 cm omkrets, tidigare beskuren, hålträd
7	Skyddsvärt träd	Lönn, 211 cm omkrets, tidigare beskuren
8	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 159 cm omkrets

Nr	Typ	Kommentar
9	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 182 cm omkrets
10	Skyddsvärt träd	Torraka, 103 cm omkrets, troligtvis av ek
11	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 202 cm omkrets
12	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 187 cm omkrets
13	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 168 cm omkrets
14	Skyddsvärt träd	Vårtbjörk, 164 cm omkrets
15	Kulturhistorisk lämning	Stensatt kant utmed gammal väg

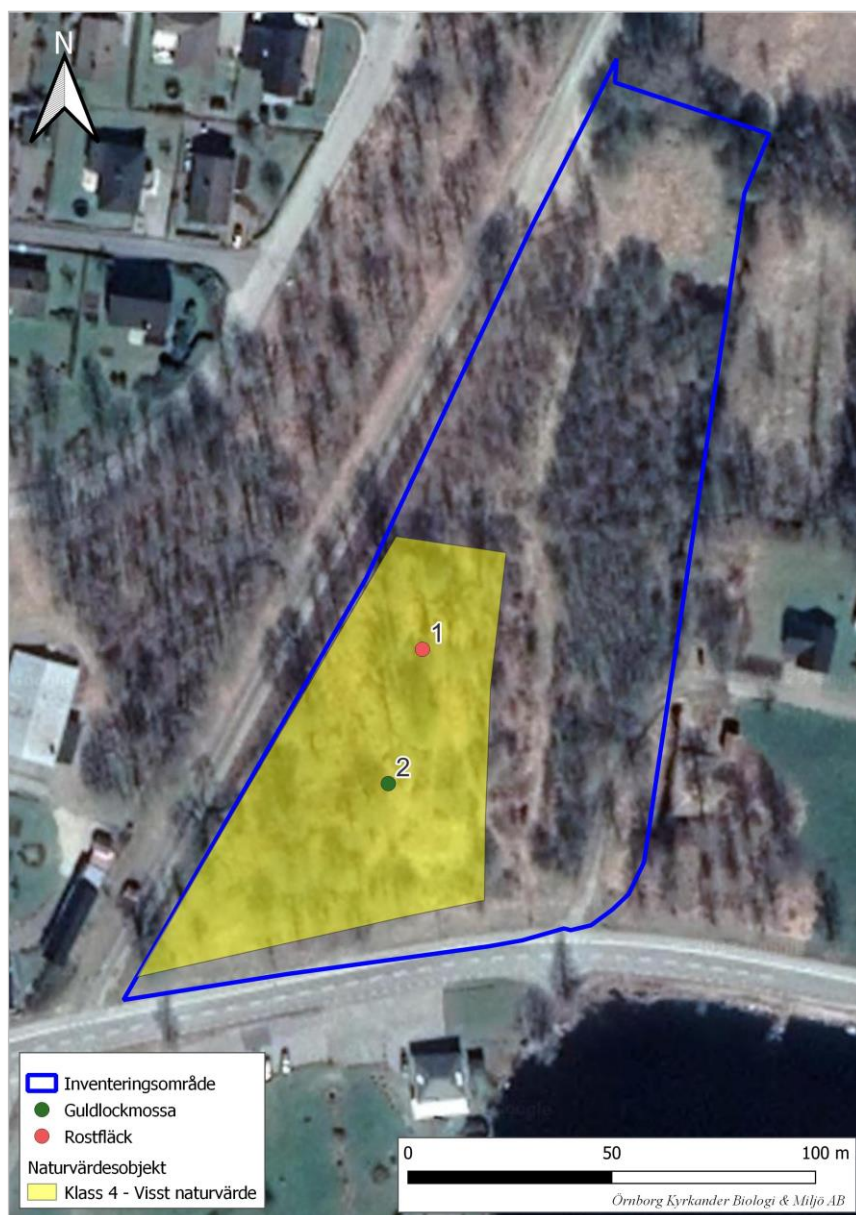
Figur 5. Identifierade värdeelement.

DETALJERAD REDOVISNING AV ARTFÖREKOMST

De naturvårdsarter som påträffades i samband med fältbesöket för naturvärdesinventeringen redovisas i figur 6 och tabell 3. Arterna har rapporterats till Artportalen.

Tabell 3. Påträffade naturvårdsarter i samband med naturvärdesinventeringen.

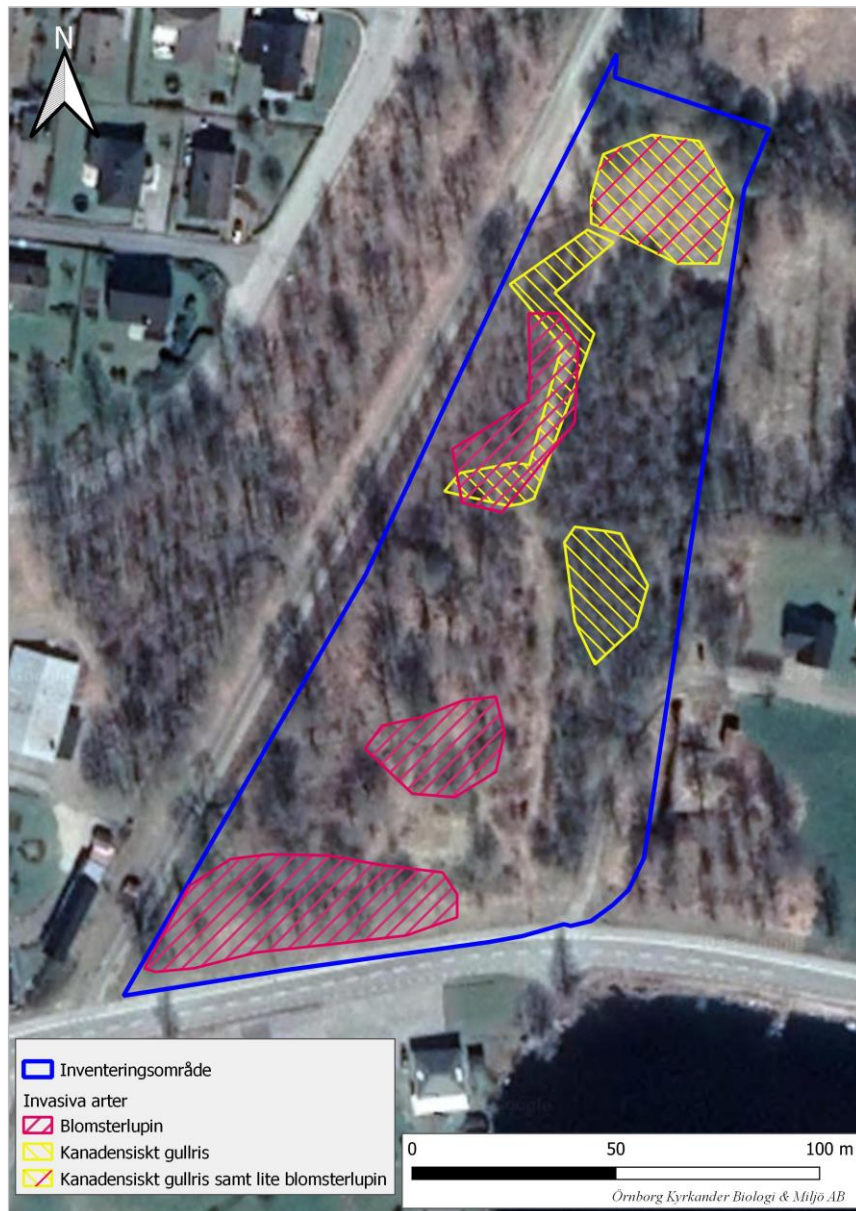
Nr	Art	Kommentar
1	Rostfläck	På ek
2	Guldlockmossa	På lönn (värdeelement nr 6)

Figur 6. Naturvårdsarter som noterades i samband med naturvärdesinventeringen.

INVASIVA ARTER

De invasiva arter som noterades inom inventeringsområdet var blomsterlupin samt kanadensiskt gullris. Arterna finns spritt över stora delar av inventeringsområdet. Bitvis är det tätare bestånd och bitvis endast ett fåtal skott. De områden där arterna noterades har markerats i figur 7.

Figur 7. Områden med invasiva arter.

ANALYSER

Värdering av områdets naturtyper i förhållande till omgivande landskap

På lokal nivå

Inventeringsområdet har en betydelse för biologisk mångfald på lokal nivå då det i närheten finns relativt grova ädellövträd. Möjligheterna för arter knutna till äldre lövträd att sprida sig och överleva på lokal nivå ökar därmed.

På kommunal nivå

I Ulricehamns kommun finns enligt Länsstyrelsens inventering många skyddsvärda träd. I Länsstyrelsens inventering har definitionen av skyddsvärda träd varit snävare än i föreliggande inventering, men även om de flesta av de träd som bedömts som skyddsvärda inom inventeringsområdet inte skulle komma med i Länsstyrelsens inventering bidrar de till att öka förutsättningarna för arter knutna till äldre träd på kommunal nivå. Denna betydelse framgår också av att större delen av Ulricehamns kommun ingår i en värde-trakt för särskilt skyddsvärda lövträd.

I kommunens översiktsplan är området mellan Åsunden och Sämsjön, dvs det område där inventeringsområdet är beläget, utpekade som en potentiell barriär för den gröna infrastrukturen (Ulricehamns kommun 2023). Med tanke på detta har naturmark mellan sjöarna en betydelse då den skapar förutsättningar för en grön infrastruktur. Just inventeringsområdet kan dock betecknas som något mindre betydelsefullt i detta perspektiv i och med att det redan idag är omgivet av bebyggelse och en exploatering av området kommer inte öka barriären i någon större grad.

På regional nivå

Värderingen av områdets betydelse för biologisk mångfald på regional nivå är i princip samma som på kommunal nivå. Detta då stora delar av Västergötland omfattas av värde-trakter för skyddsvärda lövträd och dessa värde-trakter är utpekade tack vare stor förekomst av skyddsvärda träd.

På nationell nivå

Området bedöms ha en försumbar betydelse för biologisk mångfald på nationell nivå.

Delområdenas värde för identifierade gröna kilar

Ingen av kommunens identifierade gröna kilar berör inventeringsområdet.

Utvärdering och beskrivning av identifierade gröna kilar genom området

Ingen av kommunens identifierade gröna kilar berör inventeringsområdet.

Förslag på hur exploatering kan ske utan att påverkan på naturvärdena blir för stor

För att inte påverkan på naturvärdena ska bli för stor är det viktigt att hänsyn tas till de skyddsvärda träden, i synnerhet de skyddsvärda lönnarna. Hänsyn innebär inte bara att träden får stå kvar utan

också att deras rotzon skyddas. I ett område som är minst två meter utanför kronans ytterkant men helst 15 gånger trädets stamdiameter ska ingen grävning ske, inga tunga maskiner köra, inga massor ska placeras här och så vidare. Mer råd kring hantering av skyddsvärda träd finns i länsstyrelsernas broschyr Skydda träden vid arbeten (Länsstyrelserna 2013).

Behov av riktade inventeringar av organismgrupper av betydelse för det fortsatta planarbetet

En riktad inventering av lav- och mossfloran på de skyddsvärda träden samt på de halvgrova ekarna inom NVO 1 skulle vara intressant och ge ytterligare kunskap om områdets betydelse för biologisk mångfald och vilken hänsyn som bör tas. Det bedöms dock inte nödvändigt för detaljplanens genomförande.

Fördjupad artinventering

FÅGEL

Tidigare artobservationer av fåglar

Uttaget av rapporterade observationer från Artportalen och Artdatabanken inom 1 km från inventeringsområdet resulterade i 25 arter som antingen är rödlistade, ingår i fågeldirektivet bilaga eller har en pågående populationsminskning enligt rapporten Sveriges fåglar 2022 (BirdLife Sverige och Lunds universitet 2022) sett till årsperioden 2002-2021. Arterna presenteras i tabell 4. Ingen observation är rapporterad från inventeringsområdet.

Tabell 4. Lista på alla fåglar från Artportalen och Artdatabanken i och inom 1 km från inventeringsområdet för Vegby som antingen är rödlistade, ingår i fågeldirektivet bilaga 1 eller har en pågående populationsminskning enligt rapporten Sverige fåglar 2022 sett till 20 årsperioden 2002-2021.

Art	Naturvärdeskategori	Antal observationer
Björktrast	Nära hotad (NT), måttligt minskande	14
Bläsand	Sårbar (VU), kraftigt minskande	6
Brun kärrhök	Fågeldirektivet bilaga 1	5
Fiskgjuse	Fågeldirektivet bilaga 1	8
Fiskmåås	Nära hotad (NT), måttligt minskande	18
Fisktärna	Fågeldirektivet bilaga 1	20
Gråtrut	Sårbar (VU), måttligt minskande	15
Grönfink	Starkt hotad (EN), kraftigt minskande	14
Grönsångare	Nära hotad (NT), måttligt minskande	15
Gulspurv	Nära hotad (NT), måttligt minskande	7

Art	Naturvärdeskategori	Antal observationer
Hussvala	Sårbar (VU), måttligt minskande	6
Knipa	Måttligt minskande	39
Kricka	Sårbar (VU), måttligt minskande	9
Röd glada	Fågeldirektivet bilaga 1	11
Rödvingetrast	Nära hotad (NT), måttligt minskande	7
Rörsångare	Nära hotad (NT), måttligt minskande	15
Skrattmås	Nära hotad (NT), måttligt minskande.	5
Smålom	Nära hotad (NT), fågeldirektivet bilaga 1	23
Storlom	Fågeldirektivet bilaga 1	16
Strandskata	Nära hotad (NT),	88
Svartvit flugsnappare	Nära hotad (NT)	11
Sångsvan	Fågeldirektivet bilaga 1	26
Sävspurv	Nära hotad (NT), måttligt minskande	8
Trana	Fågeldirektivet bilaga 1	11
Ärtsångare	Nära hotad (NT), måttligt minskande	5

Fältinventering fågel

Linjetaxering utfördes vid tre tillfällen fördelat på april, maj och juni (tabell 5). Fågelinventeringen gjordes av Jonas Örnberg från Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Tabell 5. Redovisning av de tre fågelinventeringsrundorna vid Vegby.

Runda	Datum	Tid
1	2023-04-21	08:15 – 08:45
2	2023-05-15	10:00 – 10:30
3	2023-06-02	10:40 – 11:00

Totalt noterades 24 arter varav sex naturvårdsarter: björktrast, entita, fiskmås, lövsångare, svartvit flugsnappare, tornseglare och trana. Samtliga arter som påträffades under redovisas i tabell 6. I tabellen framgår också om respektive art är naturvårdsarter och i så fall till vilken kategori den hör, samt om arten bedöms häcka i området.

Tabell 6. Artlista över observerade fågelarter vid linjetaxeringarna i Vegby 2023. Av tabellen framgår i vilken frekvens respektive art förekommer på skalan allmän-sparsam-enstaka, om den är en naturvårdsart och i så fall vilken kategori (rödlistningskategori, minskande, prioriterad i skogsvårdslagen eller fågeldirektivets bilaga 1) samt om den bedöms häcka i området.

Art	Vetenskapligt namn	Förekomst	Kategori	Bedömd häckfågel
Björktrast	<i>Turdus pilaris</i>	Sparsam	Nära hotad (NT), måttligt minskande	Nej
Blåmes	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Allmän		Ja
Bofink	<i>Fringilla coelebs</i>	Allmän		Ja
Entita	<i>Poecile palustris</i>	Enstaka	Nära hotad (NT), måttligt minskande, prioriterad i SVL	Ja (varningsläten)
Fiskmås	<i>Larus canus</i>	Enstaka	Nära hotad (NT)	Nej
Gransångare	<i>Phylloscopus collybita</i>	Allmän		Ja
Grönfink	<i>Chloris chloris</i>	Enstaka		Nej
Gärdsmyg	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Allmän		Ja
Kaja	<i>Corvus monedula</i>	Enstaka		Nej
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	Sparsam		Ja
Lövsångare	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Allmän	Måttligt minskande	Ja
Nötskrika	<i>Garrulus glandarius</i>	Enstaka		Nej
Nötväcka	<i>Sitta europaea</i>	Sparsam		Ja
Ringduva	<i>Columba palumbus</i>	Allmän		Ja
Rödhake	<i>Erithacus rubecula</i>	Allmän		Ja
Större hackspett	<i>Dendrocopos major</i>	Sparsam		Nej
Svarthätta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Allmän		Ja
Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Sparsam	Nära hotad (NT)	Ja
Talgoxe	<i>Parus major</i>	Allmän		Ja
Taltrast	<i>Turdus philomelos</i>	Sparsam		Ja
Tornseglare	<i>Apus apus</i>	Sparsam	Starkt hotad (EN), måttligt minskande, prioriterad i SVL	Nej
Trädgårdssångare	<i>Sylvia borin</i>	Allmän		Ja
Ormvråk	<i>Buteo buteo</i>	Enstaka		Nej
Trana	<i>Grus grus</i>	Enstaka	FD1	Nej

Analys fågel

Identifiering av områden inom uppdraget som är av betydelse för arten, och speciellt områden som är av stor betydelse. Beskrivning om området används för skyddade arters kontinuerliga ekologiska funktion, KEF: fortplantning, vila eller övervintring

Då hela inventeringsområdet är naturmark är relativt ostört vad gäller mänsklig närvaro är hela området av betydelse för storleksmässigt mindre fåglar som nyttjar de habitat som finns här. Ingen del av området bedöms vara av stor betydelse.

Av de arter som noterades är det entita och svartvit flugsnappare som är hotade och som bedöms häcka i området. Både entita och svartvit flugsnappare är hålhäckare som konkurrerar om bohål med bland annat blåmes och talgoxe som båda är finns allmänt i området. I den kampen brukar blåmes och talgoxe gå segrande ur striden och med tanke på att endast ett hålträd noterades i samband med naturvärdesinventeringen är det troligt att entitan och den svartvita flugsnapparen har svårt att hävda sig i området som därmed har liten betydelse för arterna.

Redovisning av hur planerad exploatering kommer att påverka arten inom området

Då detaljplanen indikerar att hela området kommer exploateras (se figur 8) kommer det innebära en stor negativ påverkan på fågelfaunan som helhet. Om befintligt hålträd och presumtiva hålträd (gärna aspar) sparas och holkar sätts upp så att tillgången på bohål ökar kan det däremot gynna vissa arter såsom de ovan nämnda entitan och svartvit flugsnappare.

Rekommendation för hur otillåten störning eller skada av artens kontinuerliga ekologiska funktion (fortplantning, vila och eller övervintring) kan undvikas i området och förslag på skyddsåtgärder

Rekommendationen är att spara hålträd, att lämna träd som kan bli hålträd samt att sätta upp holkar. Detta gynnar de hålhäckande arterna. För övriga arter krävs att områden med träd, snår och buskage lämnas, ju mer desto bättre.

Värdering av inventeringsresultaten ur följande perspektiv:

- *områdena som omger uppdraget*
- *ett landskapsperspektiv för Ulricehamns kommun*
- *regionalt*
- *nationellt*

Inventeringsresultatet är väntat ur samtliga ovan listade perspektiv. Artlistan är väntad med tanke på områdets miljöer och geografiska läge.

Redovisning av artens möjlighet att tillgodose sitt behov av fortplantning, vila och eller övervintring i motsvarande miljöer i närområdet

Samtliga fågelarter som noterades i området bedöms kunna tillgodose sina behov av fortplantning, vila och övervintring i motsvarande miljöer i närområdet.

HASSELMUS

I samband med naturvärdesinventeringen den 19 oktober 2023 gjordes en riktad insats för att inventera hasselmus. I princip hela den västra delen av området bedömdes vara möjliga hasselmusmiljöer men inga bon eller hasselmöss påträffades.

Närmast omgivande landskap runt inventeringsområdet besöktes inte för eftersök av hasselmus då miljöerna där bedömdes som mindre lämpliga framför allt med tanke på begränsad solinstrålning.

Analys hasselmus

De analyser som efterfrågas för hasselmus bedöms ej relevanta utifrån att varken arten i sig eller några spår av den påträffades. Inom inventeringsområdet finns förvisso miljöer som skulle kunna fungera som livsmiljöer för hasselmus med tanke på snårens täthet, höjd och solexponering. Biotopen är dock i sig inte ovanlig, tvärtom är den tämligen vanlig på landskapsnivå, och just detta område som ligger inom inventeringsområdet är inte optimalt med tanke på närhet till människor och den störning som det innebär. Området bedöms därför inte vara av betydelse för arten som inte heller påverkas av en exploatering.

Ekosystemtjänster

FÄLTINVENTERING

Resultatet av fältinventeringen av ekosystemtjänster redovisas i separat excelfil utifrån Boverkets verktyg ESTER 2.0.

ANALYSER

Om identifierade ekosystemtjänster inom området är ovanliga och eller unika för tätorten

Då uppdraget endast omfattat inventering av ett mycket litet område av tätorten Vegby går det inte att bedöma om de identifierade ekosystemtjänsterna inom inventeringsområdet är ovanliga eller unika för tätorten. De flesta av ekosystemtjänsterna i området är dock tämligen vanliga generellt sett. Det finns emellertid en som sticker ut och det är de gamla träden och trädgårdsväxternas betydelse för ekosystemtjänsten Kulturarv och identitet. Då de minner om hur området har sett ut tidigare och därmed utgör en länk till historien är de unika just för detta område.

Identifiering av ekosystemtjänster som kan vara viktiga att bibehålla vid detaljplanens genomförande och som kommer att vara till nytta för människor som kommer att bo inom området

Med tanke på de som kommer bo i området är det värdefullt att bevara större träd som både synliggör områdets historik men som också bidrar med värdefull skugga och rogivande lövsus. Dessutom är de viktiga för den biologiska mångfalden.

Beskrivning av hur de funna ekosystemtjänsterna inom området påverkas av planens genomförande

Den illustrationsplan som tagits fram (figur 8) och beskrivningen av syftet med detaljplanen som anger att det även ska anläggas en aktivitetspark antyder att all mark i området kommer exploateras (Ulricehamns kommun 2022). Detta innebär i så fall att de flesta ekosystemtjänsterna påverkas negativt eller mycket negativt. Med tanke på illustrationsplanen kan eventuellt vissa av de skyddsvärda träden kunna stå kvar på tomterna.

Rekommendation för hur man vid genomförandet av planen kan minska negativa effekter på ekosystemtjänsterna och stärka olika ekosystemtjänster

Då området är litet behöver antalet villor som planeras bli färre eller tomterna mindre om den negativa effekten på ekosystemtjänsterna ska minskas, annars finns inte utrymme för den naturmark som behövs för att bidra med flera av de identifierade ekosystemtjänsterna.

I första hand bör planen omvärderas med målsättningen att spara området som utgörs av NVO 1 där flest ekosystemtjänster har identifierats. NVO 1 är ett område som i stället för tomt kan fungera utmärkt som park för de boende och som tack vare de stora träden ger både skugga och dämpar buller.

Den visuella effekten av stora träd bidrar bland annat till minskad stress. Då gamla träd tar lång tid att ersätta, lika lång tid som de är gamla, är det värdefullt att spara dem.

För att bibehålla den naturliga infiltrationen bör så liten yta som möjligt hårdgöras.

Vid genomförandet av planen finns det möjlighet att stärka ekosystemtjänster. Till exempel genom att anlägga blommande grönytor och någon mindre vattensamling, båda till nytta för pollinatörer samt andra insekter och fåglar. Om buskar planteras till exempel mellan tomterna bör inhemska arter användas och gärna sådana som blommor och ger bär.

Rekommendation av mindre modifieringar av genomförandet för att minska negativa effekter på ekosystemtjänsterna och stärka olika ekosystemtjänster

Då området är litet och handlingsutrymmet begränsat blir rekommendationerna samma som under rubriken ovan.

Figur 8. Illustrationsplan från utredningen om planbesked.

Referenser

- BirdLife Sverige, och Lunds universitet. 2022. "Sveriges fåglar 2022".
- Danielsson, Ingela, Camilla Kylin, Jenny Pleym, Thomas Tranefors, och Peter Wredin. 2009. "Hasselmus i Sjuhärad. En gemensam rapport från Borås Stad, Marks kommun, Svenljunga kommun, Tranemo kommun och Ulricehamns kommun."
- Hallingbäck, Tomas. 2013. *Naturvårdsarter*. Uppsala: ArtDatabanken SLU.
- Länsstyrelserna. 2013. "Skydda träden vid arbeten".
- Naturvårdsverket. 2012. "Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd - Mål och åtgärder 2012-2016". 6496. <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6496-9.pdf>.
- Swedish Standards Institute (SIS). 2014. "Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) - Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Utgåva 1". Stockholm.
- Ulricehamns kommun. 2022. "Utredning. Begäran om planbesked avseende detaljplan för Vegby 4:74 och 4:126 i Vegby. Dnr: 2022/577". Kommunstyrelsen.
- . 2023. "Översiktsplan Ulricehamn 2040". 2023. <https://gisportal.ulricehamn.se/portal/apps/MapSeries/index.html?appid=de8242169e7b4ad7b1d394da8d80c937>.